



# Országos Középiskolai Problémamegoldó Verseny

## NEKÜNK MOHÁCS KELL?

I. Országos Középiskolai Problémamegoldó Verseny

*Szóbeli döntő eset*

---

Copyright © 2014 Hungarian Business Case Society

Az esetet Ábrahám Zsolt és Nemes Bence készítette elemzés céljára, nem pedig bizonyos történelmi helyzetek hatékony vagy nem hatékony kezelésének bemutatására.

Minden jog fenntartva. Az anyag egészben vagy részletekben történő sokszorosítása, elektronikus eszközök segítségével való tárolása vagy bármilyen formában és eszközzel való átvitele csak a Hungarian Business Case Society engedélyével lehetséges.

**1526** *januárjában egy hűvös téli alkonyon Szapolyai János sátrából kilépve a gyulafehérvári határ irányába merengett. Futár keltette, mégpedig rossz hírekkel. Nagy Szulejmán hatalmas seregével hadjáratot készül indítani Buda vára ellen és az ütközet elkerülhetetlen. A fiatal, tapasztalatlan II. Lajos külföldi tanácsadói javaslatára számos intézkedést hozott, melyek azonban több ponton is ellentmondásosak voltak.*

János erdélyi vajda feszülten járkált fel-alá a sátra bejáratánál és elhatározta, hogy estére összehívja a leghűségesebb embereit a teendők megvitatására. A kérdés már nemcsak a várható hadjáratról szól, hanem a magyar nemzeti királyság eszméjének jövője is kockán forgott. Hogyan lehet felvenni a kesztyűt a korabeli Európa egyik legerősebb hadseregével, az oszmán sereggel? Hogyan lehet rendet teremteni a lehangoló állapotban lévő, felkészületlen magyar banderialis hadseregben? Kik lehetnének a magyarok szövetségesei az oszmánok elleni küzdelemben? Hogyan lehet elérni, hogy jelentős külföldi segítséget kapjunk, de az ne növelje tovább a Habsburgok és az idegenek befolyását?

## Szapolyai János

A Szapolyai család nem tartozott azon magyar főúri családok közé, amelyek több évszázadon keresztül jelentős szerepet tölthettek be a magyar belpolitikában. Felemelkedésük a XV. század közepére tehető és szorosan összefügg a Hunyadiakkal, hiszen ekkor jutottak először kiemelkedően fontos családi tisztségekhez. Szapolyai János elődei és rokonai között találhatunk boszniai kormányzót, horvát bánt, nádort és erdélyi püspököt is.

A felemelkedés és a fontos pozíciók betöltése hatalmas birtokokhoz juttatta a Szapolyai családot: Szapolyai János többek között megörökölte Tokaj, Tállya, Regéc, Szádvár, Krasznahorka és Torna várát. Szapolyai 1510-ben megkapta az erdélyi vajda címet, amelyet 1526-ig tudhatott a magáénak. Erdélyi vajdaként már egyértelműen az ország leghatalmasabb, legbefolyásosabb és legnagyobb katonai haderővel rendelkező főura volt. Irányítása alá tartozott Déva, Görgény és Töröcsvár, megszerezte Solymos és Lippa várát is. Hatalmas vagyona közé számíthatta Szatmár és Németi várát, ő számított a legnagyobb birtokosnak Szepes, Trencsén és Torna megyében, de további uradalmi voltak még Árvában, Túrócban, Liptóban, Gömörben, Abaújban, Zemplénben és Nógrádban is.

Erdélyi vajdaként kiemelkedő szerepet játszott az 1514. évi Dózsa György-vezette parasztlázadás leverésében, emellett több hadjáratot is indított a Havasalföldön a törökök ellen. Fényes sikerei során természetesen ellenlábasokat is szerzett, legfőbb riválisa maga Báthory István volt.

1526-ban egy megközelítőleg 10-15 ezer főből álló hadsereget lehetett képes felállítani, ám az erdélyi toborzás lassúsága miatt ezt képtelenség volt időben véghezvinni. Rendelkezésre álló sereget Szeged környékén táborozott, innen várta II. Jagelló Lajos király parancsát.

## Belpolitikai helyzet: nemzeti királyság kérdése

II. Jagelló Lajos 1516-ban került hatalomra, tízéves korában. Apja, II. Ulászló köztudottan gyengekezű uralkodó volt - e tényt legékesebben az a pár sor bizonyította, amelyet 1505 októberében Rákos mezején Werbőczy István írt.

Ennek ellenére Ulászló mindent megtett, hogy biztosítsa családja uralmának folytonosságát mind a magyar, mind a cseh trónon. Egyrészt az I. Miksa német-római császárral kötött 1515. évi Habsburg-Jagelló házassági szerződés révén Európa egyik legbefolyásosabb dinasztiájával került szövetségbe, másrészt viszont a fiatal Lajos köré kiváló gondviselőket nevezett ki: Bakócz Tamást, Báthory Istvánt és György brandenburgi örgrófot.

II. Lajos trónöröklését nem vonták kétségbe a vezető magyar főurak. Hatalmuk és befolyásuk kiterjesztésére a királyi tanácsba való minél nagyobb számú érdekképviselőt bejuttatása bizonyult a leghatékonyabb módszernek, s ezáltal presztízskérdéssé vált Lajos nevelői közé tartozni. A legnagyobb rivalizálás a Báthory István nádor és a Szapolyai János erdélyi vajda vezetett két főúri párt között alakult ki.

1521-ben az 1515. évi házassági szerződés értelmében II. Lajos feleségül vette Habsburg Máriát. Ettől az évtől kezdve a király megpróbálta mind Csehországban, mind Magyarországon letörni a főúri befolyást, és igyekezett növelni a kincstár bevételeit. Célja eléréséhez elsősorban a befolyásos királyi tisztségviselőket leváltásához folyamodott, de szintén hasznos eszköznek bizonyult az elzálogosított királyi jövedelmek visszaszerzése és különböző adók kivetése is.

Az 1525. évi országgyűléseken a nemesség hiába kísérelte meg e folyamatok visszafordítását, a mohácsi csata évére a király gyakorlatilag igyekezett felszámolni minden olyan belpolitikai akadályt, amely teljhatalmú uralkodása útjában állt. Azt, hogy hatalmával hogyan élt volna, soha nem tudjuk meg.

A belpolitikai csatározások útvesztőjéből csakis a külpolitika rovására lehetett kilábalni. A II. Lajos király korabeli belpolitikai helyzetet jól jellemzi az alábbi két korabeli feljegyzés:

*“Ami az ország katonai erejét illeti, jelenleg nincsenek olyan vitéz kapitányok, mint Mátyás király idejében voltak, mert ez a király nem gyakoroltatja őket a fegyverforgatásban. Katonai dolgokban tudatlanok és nincs gyakorlatuk, kivéve az erdélyi vajdát (Szapolyai János), a temesvári grófot és a horvát bánt (...). Ez a Lajos király 11 éves, szép, nagy, olyan mint az anyja volt, mert az anyja szép volt, így tudja mindenki, aki látta. Két ember neveli, az egyiket Bornemisszának hívják, igen jó ember ez. A királynak nincs is más barátja, mint ő. (...) A király igen szép, és tisztelettudóan beszél, ha életben marad, jó király lesz belőle.”*

/Antonio Surian velencei követ beszámolója Magyarországról, 1516/

*“A királyt két ember kormányozza, az egyik a nádor (Perényi Imre), a másik a nagy kancellár, aki váci püspök (Szalkai László), ezek az emberek intézik az ország dolgait, mert ez a király, akit Lajosnak hívnak, csak július 2-án volt 13 éves. (...) Szereti a fegyvereket. (...) Kevés a jövedelme: 140 ezer tallér, Mátyás királynak 800 (ezer) tallérja is volt.”*

/Aluise Bon velencei követ beszámolója Magyarországról, 1519/<sup>1</sup>

## Nemzetközi helyzet

A XV. század végén Amerika felfedezésével jelentős gazdasági társadalmi és politikai folyamatok indultak el Európában. Amerika felfedezése jelentősen átrendezte az öreg kontinens gazdasági és politikai térképét. A folyamatosan növekvő Észak-Atlanti tengeri forgalom új kereskedelmi központokat hozott létre Európa nyugati részén, mely kedvezőtlenül érintette az Földközi-tenger mentén elhelyezkedő - elsősorban itáliai - kereskedő városokat. Az amerikai kontinensről nagy mennyiségű nemesfém (főleg arany és ezüst) áramlott az Ibériai-félszigeten keresztül Európába.

A XV-XVI. század fordulóján a római katolikus egyház fennállásának egyik legnagyobb válságát élte át. A korszakban számos olyan változás történt (gondoljunk csak a búcsúcedulák árusítására), amely jelentősen rontotta az egyház tekintélyét, és több esetben is társadalmi elégedetlenségekhez vezetett. Ezeket a problémákat próbálta orvosolni a Luther Márton és az általa indított reformáció.

Az időszakban a Jagellók Közép-Európa egyik legjelentősebb dinasztiájának számítottak. A Magyar Királyság mellett II. Lajos uralkodott a korban gazdagnak számító cseh tartományok felett. Mindezek mellett, a lengyel királyt is a Jagellók adták.

Az időszakban két új nagyhatalom jelent meg Európában: a Habsburgok és az Oszmán Birodalom. A Habsburgok kiterjedt családi kapcsolataik révén jelentős területekre tettek szert, birodalmuk V. Károly (1516-1556) uralkodása alatt érte el legnagyobb kiterjedését. Ahogy a mondás tartotta: “birodalmában sosem nyugodott le a nap”. A német-római császári trón elfoglalása után a Károlynak számtalan probléma szakad a nyakába. A reformáción és a német paraszt felkelés mellett egy újabb ellenséget is kaptak I. Ferenc (1515-1547) francia király személyében. Az első háború a két uralkodó között 1521-ben robbant ki, amikor is I. Ferenc célja az úgynevezett “Habsburg gyűrű”-ből való kitörés volt. Károlyt Lombardia megszerzése motiválta, hogy ezzel teremtsen kapcsolatot az elszigetelt Habsburg birtokok között. A Habsburgok számára kedvezőtlen fejlemény volt, a franciák és az oszmánok közötti szövetség.

---

<sup>1</sup> A két feljegyzés forrása: Tringli I. (2009): *Magyarország története. Mohács felé 1490-1526*, Kossuth Kiadó, Budapest, 79. oldal.

Az időszak másik rohamosan növekvő nagyhatalma az Oszmán birodalom volt, amely fénykorát Nagy Szulejmán uralkodása idején élte (1520-1566). A perzsákkal vívott harcok felfüggesztése után (Szulejmán apja, Szelim 8 év alatt meghódította Mezopotámiát és Egyiptomot, valamint legyőzte a perzsákat) a birodalom figyelme a nyugati határok irányába terelődött. Szulejmán 1521. májusában indult el élete első hadjáratával a Magyar Királyság irányába. Az oszmán vezetés tisztában volt az ország állapotával, így az 1521-es hadjárat fő céljaként Szulejmán már Buda elfoglalását nevezte meg. Ha Budát nem is, de a kulcsfontosságú Nándorfehérvárat sikerült elfoglalnia hatalmas rést ütve ezzel a déli végvárrendszeren. Már csak az idő és a megfelelő történelmi helyzet kérdése volt a következő hadjárat.

## Dilemma – Hogyan tovább?

A levélre és az esti megbeszélésre gondolva Szapolyai csak egyre feszültebbé vált. Mitévő legyek? Mondta ki hangosan, miközben csak fel alá járkált a sátor előtt. Ha Szulejmán hatalmas seregével elindul Buda irányába, Nándorfehérvár kiesésével a déli végeken hatalmas lyuk tátong, nincs olyan jelentősebb erődítmény mely feltartóztathatná a szultán seregét. A magyar bandériális csapatok önmagukban kevesek az oszmán sereg feltartóztatására. Jelentős külső segítségre vajon lehet-e ebben a helyzetben számítani? Amennyiben igen, kire és milyen formában? Az 1515-ös Habsburg Jagelló házassági szerződéssel a Szapolyai és a mellette felsorakozó magyar főurak azt érezték, elárulták a nemzeti királyság eszményét.

– *Mi a teendő ebben a helyzetben? Milyen lépéseket tehetek a haza és a nemzeti királyság védelme érdekében? Van esetleg bármilyen más út, a katasztrófa megelőzésére? – ismételte magában a kérdéseket Szapolyai János.*